

RELATII ECONOMICE ÎNTRE ROMÂNIA ȘI S.U.A. PÎNĂ LA 1900

În general continentul american a fost cunoscut în Principatele române chiar din secolul al XVI-lea, mai ales datorită lucrărilor de cosmografie, cum a fost de pildă cea a lui Sebastian Münster, care a circulat în toată Europa¹. Mai târziu, la sfîrșitul secolului al XVII-lea, cronicarul valah Radu Popescu, a cărui cronică conține elemente de istorie universală, scria: „Christofor Columb a descoperit America, Lumea nouă pentru spanioli, lume care era pentru noi necunoscută la fel cum era și lumea noastră pentru ei”².

America este deasemeni menționată în cărți și texte istorice și de geografie din secolul al XVIII-lea, cum era de pildă „Istoria Americii”, scrisă în 1795 de Gherasim, arhidiaconul Mitropoliei Iași, care dădea multe părți de descriere asupra Americii³.

Ea este menționată, natural, în schițele (cartografice) ale lui Iordache Golescu, tipărite în 1800 în capitala Austriei⁴. Însă aceste informații conțin, îndeobște, date generale referitoare la America. O dată cu apariția primelor ziare românești, nou-tățile referitoare la teritoriul S.U.A., popor, viață socială, încep să apară. Astfel, gazeta „Albina Românească” apărută la Iași în 1829 face o descriere a cunoscutei cascade Niagara⁵.

„Curierul românesc” publică în 1831 o informație referitoare la America, intitulată: „Prohibiția centrală a societății în America și lupta împotriva consumului de alcool”⁶.

O informație similară se află și în primul ziar românesc din Transilvania⁷.

Și pentru că am amintit de Transilvania, trebuie să precizăm de la început că acest străvechi pământ românesc primise mai de vreme știri și ecouri despre Lumea Nouă decît altele dintre ținuturile locuite de români⁸. Pe de o parte, da-

---

¹ Pentru aceste cosmografii, vezi C.C. Giurescu, *Introducere la Grigore Ureche Vornicul și Simion Dascălul, Letopisețul Țării Moldovei*, ed. III, Craiova, 1939, p. LXIV, LXVIII.

² Radu Popescu, *Istoriile domnilor Țării Românești*, ediție îngrijită de Constant Grecescu, București, 1963, p. 35.

³ Biblioteca Academiei R. S. România, Secția manuscrise, manuscris nr. 40, incomplet.

⁴ Copii ale unora dintre aceste schițe se află și la Cabinetul de hărți al B.A.R.S.R. și la Biblioteca Centrală de Stat.

⁵ *Albina Românească*, anul I, 1829, p. 241—242. Vezi și C. C. Giurescu, *On Romanian-American Cultural Relations* (Inaugural lecture, feb. 1792. Course in Romanian civilizations. Institute on East Central Europe, Columbia University, New York City. Published by the Romanian Library from New York City).

⁶ *Curierul Românesc*, an. III, 1831, p. 36.

⁷ *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, an. I, 1838, p. 167—168.

⁸ Vezi Ioan Comșa, *Din istoria relațiilor româno-americane. Revoluția americană și ecoul ei în Transilvania*, în *Tribuna României*, an. II, nr. 26, 1 decembrie 1973, p. 11.

torită apartenenței la Imperiul Habsburgic, Transilvania comunica nemijlocit și rapid cu Viena și prin ea cu Apusul, iar pe de altă parte în anii domniei Mariei Tereza și a lui Iosif al II-lea, situația economică și organizatorică, precum și suprastructura culturală de care dispunea provincia transcarpatică ofereau locuitorilor cu totul alte posibilități de contact cu lumea exterioară și cu progresul științelor și al ideilor, decît Imperiul otoman.

Prin Sibiu, de pildă, care din 1703 devenise capitala provinciei și care era legat de Viena din 1754 prin curse regulate de poștalion, și-au procurat cele mai multe dintre marile biblioteci ale Transilvaniei vechile descrieri ale coloniilor engleze din America de nord și exemplare ale celor dintii traduceri europene ale cărții lui Franklin despre electricitate „*Experiments and Observations of Electricity*“, 1751—1754⁹. În bibliotecile transilvănene s-au găsit relativ multe cărți care descriau războiul dintre coloniile engleze nord-americane și metropolă.

Lucrarea învățatului scoțian William Robertson despre istoria Americii, „*History of America*“, publicată în 1777, care s-a bucurat de o largă popularitate în lumea întreagă, nu lipsește din aproape nici o bibliotecă din Transilvania¹⁰. Nici documentele constituționale americane provenite din vechile colecții nu sînt mai puțin numeroase în unele biblioteci. Pentru relațiile româno-americane, importanța prezenței și circulației acestor tipărituri în Transilvania este multiplă. În primul rînd, pentru că aceasta a reprezentat cea dintii și cea mai solidă premisă a relațiilor româno-americane, căci cărturarilor români din Transilvania, trecuți prin școlile deschise după 1700, tipăriturile în limba germană și în limba maghiară le erau în genere accesibile. În al doilea rînd, pentru că Sibiu, Brașovul și întreaga Transilvanie au constituit, pentru Țara Românească și pentru Moldova, o răscruce a schimburilor către nord și vest.

Relațiile statornice ale negustorilor din Principate cu aceste centre, precum și frecvențele călătorii ale dregătorilor și cărturarilor în Transilvania justifică concluzia că aceasta a fost calea prin care cercurile luminate din Principate au luat cunoștință de întîmplările din îndepărtata Americă și că de aici, din aceste centre, s-au adus unele dintre primele tipărituri germane și franceze privind istoria continentului american și Războiul de Independență al coloniilor engleze, tipărituri care au ajuns în biblioteca Colegiului Sf. Sava din București și în aceea a Academiei Mihăilene din Iași.

Menționam mai sus despre rolul jucat de primele periodice românești în răspîndirea cunoștințelor despre continentul nord-american.

În succesiunea cronologică vom mai aminti seria de articole intitulate „În Statele Unite Americane“, apărute în „*Albina Românească*“¹¹, care de fapt sînt

⁹ La Arad traducerea franceză *Expériences et observations sur l'électricité*, ed. I, Paris, 1752; la Tg. Mureș ediția a II-a a aceleiași traduceri, publicată la Paris în 1756; la Cluj, traducerea germană, *Briefe von der Elektrizität*, Leipzig, 1758.

¹⁰ Mai sînt prezente în bibliotecile transilvane și numeroase exemplare ale lucrărilor: *Histoire philosophique et politique des établissements de commerce des européens dans les deux Indes și Révolution de l'Amérique* ale lui Guillaume de Raynal (la filiala din Cluj a Academiei R.S.R., la Biblioteca „Teleki-Bolyai“ din Tg. Mureș și la Biblioteca Batthyány din Alba Iulia). Vezi și Ioan Comșa, *op. cit.*

¹¹ *Albina Românească*, an. VII, 1838, nr. 18, p. 65—66; nr. 19, p. 70 și nr. 20, p. 74.

fragmente traduse din operele lui Gustav de Beaumont despre locuitorii aborigeni, pieile roșii¹².

O problemă foarte des întâlnită în periodicele românești a fost aceea a sclavilor negri¹³ și subliniem în această privință adeziunea totală a redactorilor acestor materiale față de abolirea sclaviei. În afara acestor materiale, găsim multe articole interesante despre pământul, oamenii Statelor Unite.

Legat de tema noastră, subliniem un articol apărut în 1840 în „Albina Românească”¹⁴, în care se remarcă pe bună dreptate că concurența făcută de Statele Unite în comerțul cu cereale (grâu), are repercusiuni în scăderea prețurilor în porturile mediteraneene. Doi ani mai înainte, o interesantă informație a apărut în periodicul „România”¹⁵, despre o locomotivă pusă în mișcare de forță electromagnetică, locomotivă inventată de Dawenport în America.

În anul revoluționar 1848, gazeta bucureșteană „Naționalul”¹⁶, reproducând cuvântările ținute la Clubul revoluționarilor din Craiova pentru luptă, libertate, arată că aceleași lucruri se petrec în S.U.A. și în Franța. În anul următor, în gazeta „Dunărea”¹⁷ găsim un articol despre produsele agricole americane care sînt comparate cu cele din Turcia.

Descoperirea aurului în California a fost evocată pe larg și în presa românească¹⁸, la fel ca și alte evenimente desfășurate în succesiune cronologică.

Ne-am oprit asupra acestor citorva date și referiri privind istoricul relațiilor româno-americane, tocmai pentru a sublinia vechimea lor, interesul manifestat la noi față de formarea și evoluția unei puternice și mari națiuni, națiunea americană, așa cum vom vedea și interesul manifestat dincolo de ocean față de o națiune mai mică, bogată, întreprinzătoare, o națiune care lupta pentru emancipare socială și națională.

Chiar dacă legăturile economice între cele două țări au fost, așa cum vom vedea, mai mult sporadice și n-au înregistrat niște cifre maxime, comparativ cu alte state, merită totuși a sublinia că ele au reprezentat pentru etapa de care vorbim o realitate evidentă, au contribuit la o mai bună cunoaștere reciprocă între România și S.U.A.

Materialul documentar de care noi dispunem în momentul de față, deși nu este destul de vast, ne permite totuși schițarea unui tablou concludent¹⁹.

¹² Vezi și T. Codrescu, *Oamenii cu pielea roșie*, în *Icoana lumii*, I, 1846, p. 189—190, reprodus de C.C. Giurescu, *op. cit.*, p. 2.

¹³ Vezi în acest sens: *Muzeul Național*, I (1836—1837) p. 31—32; *Curierul Românesc*, an. IX, 1838, nr. 19, p. 3—4; *Gazeta Transilvaniei*, an. V, 1842, p. 12; *Universul*, an. II, 1846, p. 56.

¹⁴ *Albina Românească*, an. XI, 1840, p. 51—52.

¹⁵ *România*, 1838, p. 868 (Vezi și C. C. Giurescu, *On Romanian-American Cultural Relations*, p. 3).

¹⁶ *Naționalul*, an. I, 1848, p. 5—7 și 14—15.

¹⁷ *Dunărea*, an. III, 1849, p. 95.

¹⁸ Vezi *Jurnal de Galați*, I, 1850, p. 259—261; 263—264; 271—274.

¹⁹ Vezi *Revista Arhivelor*, an. 10, nr. 2/1967, p. 289. În 1970 a apărut la Washington o broșură de 18 pagini de James F. Vivian, intitulată *Materials in the National Archives relating to Rumania*, în care autorul dă indicații deosebit de prețioase pentru orice cercetător al relațiilor româno-americane.

În mod teoretic, teritoriile române au devenit accesibile pentru interesul comercial al Statelor Unite ale Americii, încă de la încheierea primului tratat între aceștia din urmă și Imperiul otoman, la 10 mai 1830²⁰.

Subliniem însă de la bun început că practic, regiunea Dunării de Jos (cursul inferior) a rămas mult timp încă în afara atenției constante a oamenilor de afaceri americani²¹.

Condițiile politice și economice specifice în care se dezvoltă în această perioadă poporul român și cel american, marea distanță geografică care separă cele două popoare au întârziat într-o oarecare măsură stabilirea unor contacte permanente de ordin economic.

După documentele pe care le avem astăzi la dispoziție, primul vas de comerț sub pavilionul S.U.A. își face apariția în apele brațului Sulina încă din anul 1843²², dar nu este exclus să întâlnim asemenea vase chiar în al treilea deceniu al celui de-al XIX-lea veac, mai ales în timpul președinției lui Rutherford B. Hayes. Evenimentul menționat la 1843 nu a deschis, totuși, calea relațiilor viitoare, un al doilea vas nu a sosit decât în 1851, iar al treilea în 1853²³.

Într-un registru existent la Arhivele Statului din Iași privind mișcarea de nave din portul Galați pe anul 1855 se arată că nava „Torent” din S.U.A. a plecat încărcată cu porumb. O altă navă nord-americană a adus zahăr, iar nava argentiniană Rio Plata a încărcat cereale²⁴.

După 1855, când se semnalează trei vase, această prezență încetează de a mai fi sporadică, în 1856 fiind înregistrate două nave, iar doi ani mai târziu încă două. În 1862 numărul lor ajunge de altfel la 22²⁵.

Interesul pe care Statele Unite încep să-l manifeste în această perioadă față de Principatele Române este ilustrat și de numirea primului consul american la Galați²⁶.

La 28 iulie 1858, Departamentul de Stat numise deja în această funcție pe Henry T. Romertze²⁷. Crearea primului consulat al S.U.A., chiar la Galați, inaugura o nouă etapă în relațiile cu Principatele Unite. Principala sa sarcină constă în

²⁰ În legătură cu circumstanțele care au condus la încheierea acestui tratat vezi Leland James Gordon, *American Relations with Turkey, 1830—1930, An economic Interpretation*, Philadelphia, University Press 1932, p. 3—12. Pentru primele începuturi ale relațiilor diplomatice vezi Constantin Bușe, *Primii consuli americani în România*, în *Revista Română de studii internaționale*, 1 (7), 1970.

²¹ Vezi și I. Stanciu, *Considérations sur l'évolution des rapports commerciaux entre la Roumanie et les Etats-Unis d'Amérique jusqu'en 1914*, în *RevHist.*, 4/1972, p. 2.

²² Arhiva istorică centrală (în continuare se va cita A.I.C.) Despatches from U.S. consulate in Galatz, Microcopy T. 384, rola 1, vol. I, 28 iulie 1858, 2 februarie 1869, raport statistic din 1863, p. 12.

²³ Ibidem.

²⁴ Arhivele Statului Iași, Secretariatul de stat, Tr. 1768, p. 2017/2045. (Vezi și Sergiu Columbeanu, *Aspecte ale istoriei navigației în România din cele mai vechi timpuri pînă la Tratatul de la Adrianopol — 1829* în *Studii*, 4/1972.

²⁵ A.I.C., ibidem.

²⁶ C. Bușe, *op. cit.*, p. 92.

²⁷ Din documentele aflate în Arhiva Ministerului Afacerilor Externe al R. S. România rezultă că primul oficiu consular (viceconsulat) al S.U.A. pe teritoriul țării noastre s-a deschis la 29 ianuarie 1857 la Galați prin persoana lui Negroponte Anton. Din 1859 consulatul de la Galați devine consulat de carieră. În același an se deschide un nou consulat la Ismail, în 1861 la Brăila și în 1873 la Iași, toate pentru scurtă durată.

a proteja interesele cetățenilor americani aflați pe meleagurile noastre, ceea ce demonstrează, credem, suficient interesul comercial pe care Principatele Române au început să le suscite pentru S.U.A. Nu putem vorbi de începutul relațiilor economice între aceste două state fără a sublinia de la început o importantă inițiativă a principelui Alexandru Ioan Cuza, preocupat constant pentru apărarea și întărirea autonomiei țării²⁸.

Chiar de la prezentarea scrisorilor de acreditare, de către primul consul, Henry Romertze, în noiembrie 1859, Cuza îi exprima doleanța lui: „de a întreține relații prietenești cu poporul american, eu voi fi în mod deosebit doritor de a promova inițiativa în Principate prin toate mijloacele de care dispun, stabilind chiar un tratat comercial între guvernul american și mine”²⁹. Ni se pare concludentă, în ceea ce privește interesul și semnificația arătată de Cuza stabilirii unor legături comerciale cu statul american³⁰, inițiativa pornită din partea sa la sfârșitul anului 1859 de a încheia sub forma unui proiect, un „tratată de prietenie, de comerț și de navigație între Principatele Unite și Statele Unite ale Americii de Nord”, prin care „părțile contractante, dorind să trăiască în pace și în bună înțelegere cu toate națiunile lumii printr-o politică sinceră și amicală față de toate, se angajează reciproc să nu acorde altor națiuni în materie de comerț și navigație nici o favoare deosebită pe care nu ar avea-o părțile contractante ale acestui tratat”³¹.

Subliniem faptul că este vorba în cele menționate mai sus de prima tentativă de acest gen în istoria relațiilor româno-americane³², dar și faptul că este prima încercare a Principatelor române, recent unificate, de a încheia o convenție comercială, pe picior de egalitate, cu un alt stat.

Însă negocierile nu aveau să ajungă la desăvârșirea lor prin încheierea tratatului, deoarece au întâmpinat opoziția Porții otomane³³.

După 1859, legăturile economice dintre cele două state încep să devină mai palpabile, în sensul măririi numărului vaselor americane semnalate în porturile românești³⁴, așa cum am menționat mai înainte.

Demnă de luat în considerație este și aprecierea făcută în 1863 de consulul american Frederic Wippermann care sublinia ca „o realizare satisfăcătoare și remarcabilă” comerțul S.U.A. pe Dunăre, după 1859³⁵.

²⁸ Constantin C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, București, 1966, p. 111.

²⁹ A.I.C. Despatches from the U.S. Consulate in Galați, Microcopy T. 384, sulul 1, scrisoarea din 10 noiembrie 1859.

³⁰ Ibidem.

³¹ Vezi și George Fotino, *Un projet de traité d'amitié, de commerce et de navigation entre les Principautés Unies et les États-Unis de l'Amérique du Nord en 1859*, în *RevRHist*, 1964, 4, p. 711.

³² Clauze asemănătoare se vor pune abia în decembrie 1973 în „Declarația comună româno-americană”, semnată de președinții Nicolae Ceaușescu și Richard Nixon cu prilejul vizitei șefului statului român în S.U.A.

³³ G. Fotino, *Infiiințarea reprezentanței diplomatice a României la Washington*, în *Reprezentanțele diplomatice ale României*, vol. I (1859—1917), București, 1967, p. 371.

³⁴ A.I.C. Despatches from the U.S. Consulate in Galați, Microcopy T. 384, sul 1, scrisoarea din 30 decembrie 1859.

³⁵ A.I.C. Despatches from the U.S. Consulate în Galați, Microcopy T. 384, sul. 1, raport din 1863.

Prin cele 7087 de tone de mărfuri transportate, de pildă, în 1861 pe 19 vase³⁶, America se situa pe locul 9 printre cele 23 de națiuni care făceau comerț pe Dunăre, aflându-se înaintea Țărilor de Jos, Prusiei, Italiei și a altor țări europene, așa cum precizează vice-consulul W. Thomas în 1862³⁷. Următorii 10 ani însă cunosc o scădere bruscă a vaselor nord-americane care au ancorat în porturile noastre, iar uneori nu constatăm nici un vas³⁸. Acest lucru îl menționează și raportul consulului din Galați, Alexander Hepites, din 14 martie 1873, în care spune printre altele că „începînd cu 1869, apoi 1870—1872, nu s-a semnalat la Galați nici un vas american”³⁹. În perioada celor 10 ani (1862—1872) pe apele Dunării au fost înregistrate 48 de nave americane, cu o încărcătură totală de 17 570 de tone mărfuri, cu o medie anuală de 1597 tone sau 4,3 nave anual.

În 1865, consulul american Oscar Malmoros explica această situație în următoarele cuvinte care dă și cauzele acestor reduceri: „Comerțul redus al S.U.A. în cursul ultimilor patru ani se datorează, desigur, într-o oarecare măsură, slăbirii energiei naționale, cauzate de ultimul nostru război”⁴⁰. El exprima, totodată, speranța că „ordinea fiind definitiv restabilită... se poate a se aștepta, pe drept cuvînt, ca o nouă ameliorare să intervină în comerțul cu regiunea din cursul inferior al Dunării”⁴¹.

Este evident deci faptul că războiul civil din S.U.A. (1861—1865) a fost cauza primordială a reducerii comerțului american, nu numai în această zonă, dar și în celelalte părți ale globului.

În ansamblul caracteristicilor raporturilor comerciale româno-americane pînă la 1877 se poate aprecia că analiza atentă, complexă a fiecărui an în parte poate să explice cele arătate mai sus, adăugînd la aceasta situația inerentă fiecărui început. Să adăugăm, fără doar și poate, la acest progres lent, cu dese întreruperi, al relațiilor comerciale româno-americane, și lipsa oricărui export românesc către Statele Unite⁴². În 1860, consulul Henry Romertze constata în legătură cu acestea că rarele vase americane care acostau la Galați în speranța „de a găsi unele mărfuri se loveau aici de foarte mari dificultăți”⁴³.

„A anticipa un comerț american cu Principatele, nu este nicidecum posibil” continua el, referindu-se la redusul volum de import al acestei țări⁴⁴.

Cu tot scepticismul său, Romertze constata că, deși posibilitățile materiale ale marilor proprietari au fost reduse (mai ales în urma reformei agrare din 1864 n.n.), „mașinile agricole și alte tipuri de mașini sînt cerute aici în mod deosebit”⁴⁵.

³⁶ Cifra include și cîteva vase din alte țări ale continentului american, în special argentinien, dar majoritatea erau nord-americane.

³⁷ A.I.C., ibidem, Scrisoarea din 28 noiembrie 1862, adresată secretarului de stat al S.U.A. W. Seward.

³⁸ Ibidem, Despatches from the U.S. Consulate in București, Microcopy T. 285, sulul no. 3.

³⁹ Aceeași situație o întîlnim și în anul 1866 (vezi A.I.C., ibidem. Microcopy T. 285, sulul 1, raportul consulului Louis Czapkay, datat 1 iunie 1867).

⁴⁰ Ibidem, Despatches from the U.S. Consulate in Galați, Microcopy T. 384, sulul 1, raportul din 30 septembrie 1856.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Excepție făcea Transilvania, care era încorporată în Imperiul austro-ungar.

⁴³ A.I.C., ibidem.

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ Ibidem.

Într-un raport din 18 martie 1863, trimis din Galați, Secretarului de stat, de către Frederic Wippermann în legătură cu supușii străini și protecția lor, se făceau și unele considerații generale asupra Principatelor: „În prezent nu există comerț direct cu S.U.A., scria el, dar întrucît țara (România — n.n.) se aseamănă foarte mult cu partea de vest a S.U.A., sînt sigur că s-ar putea, cu puțină încurajare, stimula o cerere largă de mărfuri americane, în special unelte agricole și tot felul de obiecte de fier, ceasuri, mărunțișuri etc.”⁴⁶.

În continuare consulul Wippermann dădea și anumite soluții practice. „Nu este nici o rațiune pentru ca această situație să se mențină... navele care vin aici — recomanda el —, vor putea oricum să facă un transport de cereale pentru un port continental sau britanic și apoi să ajungă chiar în aceleași porturi, avînd pe bord o încărcătură provenită din Statele Unite”⁴⁷.

Soluția sugerată de acest consul era deja folosită cu mult mai înainte⁴⁸. Absența unui import direct de produse din Principate către S.U.A. nu trebuie să surprindă, după părerea noastră, adăugînd la distanța existentă factorul esențial că articolele noastre destinate exportului erau în cea mai mare parte aceleași cu cele oferite pentru export de S.U.A. și prin urmare nevandabile pe piața americană. Constatăm în același timp că inițial multe din produsele transportate de navele americane în Principate proveneau mai degrabă din Anglia, decît din Statele Unite⁴⁹.

Comerțul direct cu produsele americane se dezvoltă așadar pe etape și, putem spune, paralel cu crearea condițiilor necesare pentru punerea în valoare a posibilităților existente. Cu toată această situație, exportul direct de produse americane în Principate a cunoscut unele progrese. Relevăm, de pildă, că în 1861, navele americane descărcau la Galați și Brăila toată încărcătura lor. De altfel consulul american G. I. Langdon reflecta că „mărfurile provenite din S.U.A. pot fi importate cu mult folos” în aceste porturi, „cele mai importante ale Dunării inferioare”⁵⁰.

În 1862, vice-consulul W. Thomas avea o observație similară referitoare la portul Sulina, care prezenta „...o răscruce importantă pentru comerțul american...”, motivînd prin aceasta cererea sa pentru înființarea unui consulat american în această localitate⁵¹.

Atenția acordată de agenții consulari americani posibilității de a plasa în Principate produsele provenite din Statele Unite a crescut progresiv, odată cu trecerea anilor.

În 1865 un studiu al pieții române făcut de consuli americani constata că exportul de pluguri, cositoare și mai ales batoze avea mari perspective cu condiția ca țaranii români să fie inițial instruiți de către producătorii americani, pentru a putea fi utilizate (!)⁵².

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ I. Stanciu, *op. cit.*, p. 607.

⁴⁹ A.I.C. Despatches from the U.S. Consulate in Galați, Microcopy T. 384, sul. 1, scrisoarea lui G. I. Langdon din 15 aprilie 1861, prin care el comunică trimiterea tabelului cu plecarea vaselor americane din porturile Galați și Brăila în anii 1859 și 1861.

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ Ibidem. Raportul din 28 noiembrie 1862 (Raportul conține și anexe cu tarife „procurate de la Comisia Dunăreană”).

⁵² Ibidem, raport din 30 septembrie 1863.

În același an, consulul din Galați, Oscar Malmoros, amintea un fapt nu lipsit de interes, că din volumul total de mașini și de utilaje agricole importate de Principate, pe căile comerciale rutiere, produsele de genul celor provenite din America se ridică la aproximativ 25 000 dolari⁵³, iar din tabelele statistice privind importul portului Galați pe anul 1865 reieșea că produsele americane se ridicau la o valoare de 55 000—60 000 dolari, atunci cînd produsele germane similare totalizau 40 000 și cele de proveniență britanică 130 000⁵⁴.

În 1868 consemnăm pentru prima oară călătoria unui trimis oficial al României în S.U.A. Era vorba de misiunea privitoare la încheierea unor convenții cu casele producătoare de armament din S.U.A. în vederea înzestrării armatei române. Misionarul era Nicolae Dabija⁵⁵, care la 3/15 decembrie raporta la București că s-a semnat o convenție cu casa „Providence Tool Co” și alta cu D. Meedintiano și că și-a terminat misiunea.

După patru ani, cînd nu avem dovezi concrete⁵⁶ despre legăturile economice între România și S.U.A. (este vorba de anii 1869—1873), rapoartele consulilor americani chiar din anul 1873 ne redau date despre reluarea comerțului american cu Principatele⁵⁷.

Din documentele ce le avem la dispoziție în momentul de față rezultă că în 1873 la Galați, „pentru prima oară în acest port...”, este așteptat direct din New York un transport de petrol⁵⁸. Cu acest prilej era înregistrat, probabil, primul caz de import direct de produse petroliere din S.U.A. și faptul merită a fi subliniat pentru că prezența acestui articol pe piața română provenea atît din comerțul direct, cît și din cel indirect din S.U.A. și va fi unul din cele mai importante articole de comerț în anii următori.

Cîțiva ani mai tirziu, primul diplomat american de profesie acreditat în România, Eugene Schuyler, scria că prețul scăzut al petrolului american a contribuit, după 1865, la frînarea avîntului tinerei industrii petroliere din România⁵⁹.

Cauzele care au menținut relațiile comerciale româno-americane la un nivel scăzut sînt, în afara unora menționate mai înainte, și de altă natură. De pildă, într-un raport din 30 septembrie 1865, consulul american la Galați, Oscar Malmoros, arăta: „Eu cred că nu se poate contesta faptul că insuficienta cunoaștere a poporului român și a realității sale economice constituie una dintre principalele

⁵³ Ibidem, raport din 30 septembrie 1865.

⁵⁴ Ibidem.

⁵⁵ Conform *Anuarului oficial al armatei române din 1883*, pe Nicolae Dabija îl găsim sublocotenent la Școala de la Metz în 1860, căpitan în 1865, locotenent-colonel în 1871, colonel în 1877, ministru de „rezbel” în 1879, ministru al agriculturii, comerțului și lucrărilor publice în anii 1881—1882 și în sfîrșit general de brigadă în 1883.

⁵⁶ Sîntem însă convinși că Arhivele Naționale din Washington păstrează anumite mărturii care ar putea completa relațiile de natură economică pe anii aceștia.

⁵⁷ Termenul de „Principate” va fi folosit în rapoartele Consulilor americani pînă la obținerea independenței de stat a României.

⁵⁸ A.I.C. ibidem, Despatches from the U.S. Consulate in București, Microcopy T. 285, sul 3, raportul consulului A. Hepites din 14 martie 1873. La capitolul navigație se indică numărul și tonajul vaselor care au navigat pe Dunăre între 1861—1871. Conchide cu cîteva propuneri privind navigația pe Dunăre, și anume să se mărească numărul vaselor americane care sînt atît de puține și să intre în competiție cu vasele engleze care au un trafic intens.

⁵⁹ Ibidem, Microcopy T. 285, sul 2, raport comercial nr. 10 din 28 octombrie 1880.

explicații, de slabă dezvoltare a raporturilor Statelor Unite ale Americii de nord cu Principatele în domeniul comercial⁶⁰. Una din cauze constă în faptul că taxele percepute de către Comisia europeană a Dunării erau exagerate⁶¹.

În perioada premergătoare anului 1877, guvernele din România în frunte cu principele⁶² așteptau mai mult de la relațiile româno-americane, insistau în toate circumstanțele asupra aspectului politic și mai puțin economic al relațiilor, față de administrațiile nord-americane. Această deosebire de concepții a contribuit de multe ori la crearea unui climat nu prea propice al progresului raporturilor economice între cele două state chiar dacă relațiile existente între ele au fost amicale⁶³. Adăugăm și faptul de loc neglijabil că S.U.A. concepea raporturile sale comerciale cu Principatele pe baza tratatului cu Imperiul otoman încheiat în 1830 și nicidecum pe consultarea în prealabil a Principatelor, cu toate că sensibilitatea guvernului român față de această problemă a fost bine cunoscută. În acest sens ni se oferă un alt exemplu în anul 1874, când în cadrul convorbirilor purtate în vederea încheierii unei convenții comerciale cu Austro-Ungaria, guvernul român a sondat posibilitatea negocierii unui tratat comercial cu S.U.A.⁶⁴, însă guvernul american se va eschiva în dorința de a evita agravarea raporturilor sale cu Imperiul otoman.

După cucerirea independenței de stat a României în urma războiului din 1877—1878, relațiile româno-americane vor înregistra, ca de altfel toate relațiile României cu celelalte state, o nouă fază de dezvoltare. Noul statut internațional al României, progresul său economic, social și politic a făcut din ea un partener comercial capabil de a întreține raporturi mereu mai largi cu toate celelalte state. Dovezile privind interesul crescând manifestat după 1878 de S.U.A. pentru comerțul cu țara noastră sînt din ce în ce mai numeroase. Astfel, un raport consular din 15 februarie 1879 consemnează efectele palpabile ale independenței asupra vieții economice din România, în ansamblul ei, inclusiv asupra comerțului, semnalînd pentru exportatorii americani noi posibilități comerciale oferite în această țară, datorită porturilor din Dobrogea și totodată efortul depus (aici) în vederea ameliorării situației în agricultură⁶⁵.

Se constată în același timp o folosire mai largă a mașinilor agricole importate din Marea Britanie, Franța, Belgia, Austria și Statele Unite⁶⁶. Autorul raportului menționat nu uită să sublinieze că partenerii comerciali români arătau în permanență un interes tot mai mare importurilor din S.U.A. De altfel, reprezentantul României la expoziția mondială economică organizată la Paris în 1878

⁶⁰ Ibidem, Despatches from the U.S. Consulate in Galați.

⁶¹ Ibidem, Raport statistic din 1863. Vezi în acest sens și Eugene Schuyler, *American Diplomacy and the furtherance of Commision — Roumanian Objections*, p. 356.

⁶² Vezi *Cuvintările regelui Carol I*, ediție îngrijită de C. C. Giurescu, vol. I (1866—1886), București, 1939, p. 116—117.

⁶³ A.I.C. Despatches from the U.S. Consulate in București, Microcopy T. 285, sulul 2, memoriul Consulului S.U.A. la București, Benjamin Peixotto din 20 februarie 1871, privind întrevăderea sa cu Nicolae Callimachi-Catargi, ministrul român al afacerilor străine, în care arăta printre altele „că atribuțiile sale îl împiedică de a exersa și alte funcții decît cele cu caracter comercial sau aproximativ pe cele precizate în tratatul existent între guvernul nostru și Turcia“.

⁶⁴ Ibidem, Scrisoarea lui Peixotto din 26 decembrie 1874.

⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶ Ibidem.

atrăgea atenția în special „asupra mașinilor americane de un înalt nivel de fabricație care vor găsi un important dezechilibru în această țară”⁶⁷. Tot din raportul amintit rezultă că guvernul român se arăta totodată gata de a oferi avantaje pentru importul unor cai de rasă din S.U.A., în vederea remedierii pierderilor înregistrate în timpul campaniei militare din 1877—1878⁶⁸.

În același context, al atenției mărite manifestate de S.U.A. pentru dezvoltarea legăturilor economice cu România, se înscrie și declarația făcută în 1879 de către consulul american Timothy Smith cu ocazia prezentării scrisorilor sale de acreditare în România, subliniind că accentul misiunii sale cade „pe relațiunile industriale și comerciale”⁶⁹ dintre cele două țări. În urma dezvoltării tot mai accentuate a raporturilor economice americano-române, în anul 1879 își face apariția pe lângă consulatul S.U.A. la București și o agenție comercială. La 27 februarie 1879, Departamentul de Stat american înștiința Ministerul Afacerilor Străine al României despre numirea unui agent comercial al S.U.A. la București în persoana lui William Paine, rugînd să fie recunoscut „în această funcție oficială”⁷⁰.

Numirea lui Eugene Schuyler la 28 iunie 1880 în calitate de agent diplomatic și consul general al S.U.A. la București marchează stabilirea relațiilor diplomatice permanente între cele două state, fapt ce a contribuit substanțial la dezvoltarea raporturilor economice, comerciale⁷¹. Spre deosebire de alți diplomați americani acreditați la București sau în alte orașe din România, pînă în 1914 lui Eugene Schuyler nu i-a scăpat aproape nimic din vedere în ceea ce privește dezvoltarea comerțului american cu România⁷².

În general datele și informațiile trimise de către el Departamentului de Stat cu privire la economia românească sînt foarte ample și interesante și cuprind aproape toate ramurile economice.

Într-un raport adresat secretarului de stat William Hunter, Eugene Schuyler arată că „...în afară de uneltele și mașinile agricole care au fost foarte bine primite aici (în România — n.n.) din cauza ușurinței lor și a construcției lor bune, în ultimul an a fost de asemenea importată o mașină pentru făcut cărămizi, precum și o întreagă fabrică pentru confecționarea cizmelor militare... Exportatorii americani trebuie să țină seama de obiceiurile țării, dacă doresc să aibă succes”⁷³.

Relevînd stadiul de început al dezvoltării industriei românești, el afirma că: „românul are niște aptitudini sigure pentru industrie”, dînd în sprijinul afirmației sale exemplul Transilvaniei⁷⁴.

Subliniind avîntul primelor stabilimente industriale din România, Schuyler consemna rezultatele remarcabile înregistrate în diferite ramuri ale tinerei industrii

⁶⁷ Ibidem.

⁶⁸ Ibidem.

⁶⁹ G. Fotino, *op. cit.*, p. 375.

⁷⁰ Arhiva M.A.E., dosar 18, litera P nr. 2. Vezi și A.I.C. Despatches from U.S. Consulate in București, Microcopy T. 285, sul 2, scrisoarea din 24 februarie 1879, prin care W. Paine accepta numirea sa în funcția respectivă.

⁷¹ În cartea citată mai sus, *American Diplomacy*, Eugene Schuyler scrie în prefață printre altele: „În timpul șederii mele la București am negociat și semnat trei tratate în România și două în Serbia”.

⁷² I. Stanciu, *op. cit.*, p. 611.

⁷³ A.I.C. Raportul nr. 10 cu privire la comerțul României din 16 noiembrie 1880.

⁷⁴ Ibidem.

din România și examina în detalii comerțul interior și exterior al țării, articolele anilor 1871—1879, sesizând posibilitățile oferite comerțului cu Statele Unite⁷⁵.

Se pare că în afară de posibilitățile comerciale oferite de agricultură rapoartele sale vorbeau de un eventual import de sare din România și mai ales îl interesa dezvoltarea tinerei industrii petroliere românești.

Analizând aceste realități economice, Schuyler era conștient de faptul că „În consecință, nici un obstacol nu pare a frâna comerțul cu România, în afară de cele ce decurg din natura identică a articolelor oferite de către cele două țări pentru export... și ridicarea prețului pentru produsele americane în raport cu prețul articolelor similare din alte țări”⁷⁶. Observația sa s-a dovedit a fi justă. Dar Schuyler va remarca de mai multe ori că metodele folosite de americani în comerțul lor cu România nu aveau prea mare eficiență comparativ cu intensă reclamă făcută pentru produsele lor de către agenții comerciali britanici, germani, francezi, austrieci și belgieni⁷⁷.

Pe baza acestor observații, el arată că șansele produselor americane vor fi minime, atâta timp cât se va întârzia cu angajarea în România a unor agenți comerciali demni de toată încrederea⁷⁸.

Vasta informare de natură economică furnizată de Eugene Schuyler dovedește într-adevăr interesul deosebit, în acest moment, manifestat de S.U.A. în comerțul cu România.

Anul 1880 deschide și capitolul unor convenții comerciale și consulare între România și S.U.A. Astfel, la 6 octombrie 1879, legația S.U.A. de la Viena, prin trimisul extraordinar și ministrul plenipotențiar al Statelor Unite, John Kasson, comunica lui I. Bălăceanu, ministrul României la Viena: „Sînt autorizat să merg la București pentru ca acolo să orînduim termenii unui tratat de prietenie și comerț între S.U.A. și România pe bazele națiunii celei mai favorizate și care să asigure cetățenilor noștri drepturile internaționale obișnuite”⁷⁹.

După cîteva luni de tratative, interval în care guvernul român s-a declarat de acord cu proiectul de tratat doar cu unele mici modificări, în aprilie 1881, Eugene Schuyler și ministrul român al afacerilor străine V. Boerescu semnează la București un „tratât comercial și de navigație între România și Statele Unite”, întemeindu-se pe clauza națiunii celei mai favorizate. Aproape simultan fuseseră duse tratative și semnată la 17 iunie 1881 o convenție consulară între cele două state. Anulînd jurisdicția consulară bazată pe vechile capitulații otomane, ea stabilea noul statut de consulat al S.U.A. în România, favorizînd pe această cale în mod egal dezvoltarea raporturilor comerciale româno-americane. În același an, la 7 octombrie 1881 la București s-a semnat o convenție privitoare la protecția mărcii fabricii, convenție care a fost atașată tratatului comercial.⁸⁰ România și S.U.A. — așa cum citim în articolul preliminar al convenției — „însuflețite de dorința de a asigura o protecțiune deplină și eficace proprietății industriale și comerciale a cetățenilor și supușilor lor respectivi, au hotărît să încheie pentru acest scop un tratat și o convenție consulară și au numit coplenipotențieri

⁷⁵ Ibidem.

⁷⁶ Ibidem.

⁷⁷ Ibidem.

⁷⁸ Ibidem.

⁷⁹ Arhiva M.A.E., dosar 2, litera A, nr. 2.

⁸⁰ A.I.C. Despatches from the U.S. Consulate in București, Microcopy T. 727, sul 3, scrisoarea din 14 august 1880, care este urmată de o copie a textului convenției.

ai lor: a) România pe D-l Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri, ministru al afacerilor străine, b) Statele Unite pe D-l Eugene Schuyler, însărcinat cu afaceri și consul general“.

La 23 februarie 1883 (st. v.) Adunarea deputaților și la 26 februarie același an, senatul țării, au aprobat cu majoritate de voturi „Convențiunea consulară între România și S.U.A.”⁸¹

Se pare însă că tratatul nu a intrat în vigoare, în primul rînd din cauza puternicului curent protecționist existent în România în acei ani — și ne gândim în special la legea protecționistă din 1882 —, iar în al doilea rînd, toate rapoartele ulterioare ale lui Eugene Schuyler pomeneau despre inexistența unor clauze clare care să protejeze pe negustorii americani și referirile sale priveau în primul rînd petrolul.⁸² „Legea protecționistă din 1882, scria Schuyler, afecta direct petrolul importat din S.U.A.” Cu toate acestea, spunea el, petrolul american continua să pătrundă în România pe un drum abătut, acela oferit de tratatul comercial româno-englez din 5 aprilie 1880.

Statisticile pe care le avem la dispoziție dovedesc că după 1879 relațiile comerciale româno-americane au făcut progrese.

După 1880, două fabrici din București au fost în întregime echipate cu utilaje de proveniență nord-americană. Una dintre ele, care aparținea armatei, producea 250 de perechi de bocanci pe zi, iar cealaltă, o fabrică de brichete, va fi dată în exploatare puțin timp mai târziu.

Conform statisticilor oficiale române ale Ministerului Comerțului, volumul importurilor directe din S.U.A. în anul 1881 se ridica la 57.280 dolari, iar cel al exporturilor la 2.000 dolari.⁸³ Ni se par interesante și datele pe care dr. Al. de Matlecovitz le dă în volumul său apărut în 1891⁸⁴. Conform acestor date asupra întregului comerț al României, S.U.A. se situa în 1881 pe locul al 13-lea, între cei 15 parteneri nominalizați, Austro-Ungaria deținînd primul loc, cu o sumă de 26.992.000 dolari.

În privința structurii se observă că predomină constant importul de articole metalice, produse textile, fibre vegetale, articole de marochinărie, hîrtie, fructe exotice etc.⁸⁵

Merită a fi notat că printre produsele metalice, utilajele și mașinile agricole erau cele mai solicitate și prezentau totodată valorile cele mai ridicate.

Examinînd cifrele anului comercial 1899, socotit ca un an de mijloc, constatăm că din totalul importurilor (146.048 dolari), mașinile și utilajele agricole reprezentau 112.146 dolari, din care numai cositoarele valorau 110.313 dolari. Mai menționăm printre produsele metalice: strunguri, pompe, mașini de scris, tuburi.⁸⁶

⁸¹ Monitorul oficial din 3/16 iunie 1883 publica legea prin care se aproba convenția consulară încheiată la 5/17 iunie 1881 între România și S.U.A., p. 951—953.

⁸² A.I.C., Microcopy T. 727, sul. 3.

⁸³ Ibidem, Microcopy T. 285, sul 3, raport comercial anual din 30 noiembrie 1882.

⁸⁴ Al. de Matlecovitz, *Starea economică a României după raporturile consulilor străini*, Seria VIII a raporturilor economice ale legațiunilor și consulatelor României, București, iulie 1891, p. 80—81.

⁸⁵ Al. de Matlecovitz, *op. cit.*, p. 82—83.

⁸⁶ Department of Commerce, Foreign Commerce and Navigation of the U.S.

Deși exporturile din România s-au mai mărit în cursul acestui interval, cele efectuate spre S.U.A. s-au menținut la nivel destul de scăzut în lipsa unei căi de navigație directe și mai ales datorită faptului că principalele produse românești oferite exportului — cereale, petrol, produse animaliere — nu puteau pătrunde pe piața americană, avînd în vedere că S.U.A. figurau printre marile țări exportatoare de produse de genul acestora. În același timp importurile din S.U.A. au fost limitate sau dirijate de politica protecționistă a guvernului român, în special de politica liberalilor, preocupați în a proteja prin măsuri vamale atente dezvoltarea economiei naționale împotriva presiunii mărite exercitate de mărfurile străine, inclusiv cele din S.U.A.⁸⁷

În cursul ultimului deceniu al secolului al XIX-lea, guvernul american încerca să reia negocierile în vederea încheierii unui tratat comercial cu România, în virtutea căruia exportatorii americani în această țară ar putea să se bucure de condiții egale cu celelalte state.

În 1892, trimisul extraordinar și ministrul plenipotențiar al S.U.A. la București, A. London Snowden, era autorizat de a duce tratative pentru încheierea unui tratat de navigație și comerț, misiune pe care nu a reușit s-o îndeplinească datorită transferului său la Madrid.⁸⁸

Analizînd relațiile economice româno-americane la sfîrșitul secolului al XIX-lea, într-un cadru mai larg, se poate trage concluzia că în privința importului de produse din S.U.A., între țările din sud-estul Europei România era depășită de Turcia și Grecia, dar ea depășea în această privință net Serbia. Referitor la exportul produselor românești pe piața S.U.A., România se situa înaintea Greciei, Turciei și Serbiei.⁸⁹

După 1900, raporturile comerciale între cele două țări cunosc o nouă etapă, datorită atît dezvoltării României în toate domeniile economiei, cît și mai ales consacrării S.U.A. ca o mare putere economică de prim rang, ce făceau ca produsele americane să devină din ce în ce mai cunoscute și competitive.

STELIAN POPESCU

RELATIONS ÉCONOMIQUES ENTRE LA ROUMANIE ET L'U.S.A. JUSQU'EN 1900

(Résumé)

Employant des matériaux moins connus, l'auteur présente dans la première partie une courte incursion historique concernant les premières relations sur l'Amérique de Nord, en insistant surtout sur la période de la deuxième moitié du XIXe siècle.

for the year ending, iunie 30, 1902, p. 743.

⁸⁷ Vezi și I. Stanciu, *op. cit.*, p. 619.

⁸⁸ A.I.C., Ibidem, scrisoarea lui W. Rockhill din 8 iunie 1898.

⁸⁹ Vezi și *Foreign Commerce and Navigation of the U.S. for the year ending, iunie 30, 1902*, II-nd part, Government Printing Office, 1903, p. 745.

On fait mention des premières liaisons commerciales roumaines-américaines, en y poursuivant, d'une manière chronologique, l'évolution de ces liaisons, ayant en vue des comptes-rendus des consuls des États Unis en Roumanie, aussi bien que d'autre sources documentaires. En analysant les relations économiques roumaines-américaines, à la fin du XIXe siècle, dans un contexte plus élargi on peut tirer la conclusion que même sporadiques et sans enregistrer des chiffres maximes, en comparaison avec d'autres pays, elles ont représenté, pour la période dont il s'agit, une réalité évidente, elles ont contribué à une meilleure connaissance réciproque entre la Roumanie et les États Unis. Ces relations s'accroîtront dans les années suivantes.